

دوره «تربیت اسلامی کودک و نوجوان»

(کلیات، عناوین و سرفصل های دوره)

دفتر تبلیغات اسلامی قم

میز تعمیق ایمان دینی - کارگروه تربیت اسلامی

پیش نویس دوم - تیرماه ۱۴۰۱

۱	دوره «تربیت مربی کودک و نوجوان»
۳	فصل اول. کلیات دوره
۳	تعریف
۳	ضرورت
۴	اهداف
۴	سیاست‌ها
۴	مزایای طرح
۶	فصل دوم. الزامات اجرایی دوره
۶	شرایط پذیرش
۶	شرایط عمومی
۶	اولویت‌های پذیرش
۶	مدت دوره و چگونگی اجرای آن
۷	فصل سوم. عناوین و سرفصل‌های دوره
۷	مشخصات کلی دروس
۸	عناوین و اهداف دروس
۹	شناسنامه دروس
۹	وضعیت‌شناسی تربیت اسلامی در ایران
۱۲	تربیت اسلامی (۱)
۱۴	تربیت اسلامی (۲)
۱۶	تربیت اسلامی (۳)
۱۸	روانشناسی
۲۰	مسائل کودک و نوجوان و شیوه حل آنها
۲۲	مدیریت فرهنگی و تشکیلات تربیتی
۲۶	تولید مواد و رسانه‌های آموزشی
۲۹	مهارت پاسخگویی به پرسش‌های دینی کودک و نوجوان
۳۲	مهارت پاسخگویی به سؤالات تربیتی والدین و مربیان

فصل اول. کلیات دوره

تعریف

دوره «تربیت مربی کودک و نوجوان»، گونه ای از دوره های میان مدت آموزشی است که در طی آن، فعالان تربیتی (اعم از حوزوی و دانشگاهی) در مدت دو نیمسال آموزشی و یک دوره کارورزی، آگاهی ها و مهارت های عمومی لازم برای فعالیت در یکی از عرصه های «مدیریت»، «هدایت و راهبری دینی»، «مشاوره و راهنمایی» و «تولید مواد و رسانه های آموزشی» را کسب می نمایند.

ضرورت

توجه به «تربیت اسلامی» بخصوص در سال های پس از انقلاب، همواره یکی از دغدغه های جدی در میان متدینان جامعه بوده است؛ به طوری که از همان سال ها تاکنون - گذشته از اقداماتی که در حوزه تربیت رسمی انجام گرفته است - حجم قابل توجهی از فعالیت های مرتبط با تربیت اسلامی در مراکز غیر رسمی تربیت، نظیر مساجد، مؤسسات و کانون های فرهنگی تربیتی، هیئات و . . . دنبال شده است. با وجود تلاش های وسیع و مستمری که در این باره صورت گرفته، در یک نگاه موشکافانه همچنان میان این تلاش ها با وضعیت آرمانی کنشگری در این عرصه، فاصله زیادی به چشم می خورد. این باره کاستی هایی وجود دارد که برخی از آنها بدین شرح اند:

- تعداد قابل توجهی از کنشگران تربیت اسلامی، علیرغم برخورداری از انگیزه قوی، توانمندی های تخصصی - بینشی، دانشی، مهارتی - قابل قبولی در این زمینه ندارند و عمدتاً با تکیه بر تجربه های فردی و جمعی به فعالیت مشغولند.
- برخی از کنشگران که به کسب توانمندی در این عرصه روی آورده اند، آموخته هایشان در منابع اصیل اسلامی و یا در دیدگاه اندیشمندانی که از این منابع ارتزاق کرده اند، ریشه ندارد؛ بلکه برآمده از منابع تجربی بشری (غربی) و با التقاطی از یافته های مختلف و بی ارتباط با یکدیگر است.
- برخی دیگر بدون در دست داشتن شاخص و ملاکی برای ارزیابی و سنجش، به دنبال اندیشه ای خاص به راه افتاده، سعی در کاربردی ساختن آن و استفاده در فعالیت های میدانی دارند.

از زاویه ای دیگر، در شرایط کنونی - که نهاد آموزشی و پرورش، به هر دلیل، در تقویت دینداری فرزندان این جامعه موفقیت قابل قبولی نداشته است - بار اصلی تربیت و ترویج دینداری بر گرده کنشگران غیر رسمی تربیت است. بنابراین نمی توان بی اعتنا از کنار فعالیت های آنان عبور کرد.

البته نباید از نظر دور داشت که عمده کنشگران تربیتی، تاب بحث های دور و دراز نظری تربیت اسلامی را ندراند و بیشتر به دنبال عناوین و سرفصل های کاربردی و نزدیک به فعالیت های میدانی هستند.^۱

با این توضیح، تکمیل کار کنشگران تربیتی یکی از رسالت های جدی امروز ماست. در این راستا کارگروه تربیت اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، تربیت نیروی انسان متخصص در عرصه تربیت و به طور خاص تربیت مربی کودک و نوجوان را تدبیری برای ارتقای کیفیت و کمیت فعالیت های تربیتی در سطح کشور می داند. دوره پیش رو برای تأمین این نیاز طراحی شده است.

اهداف

هدف کلی دوره: تربیت دانش آموختگان ماهر در جنبه های گوناگون مرتبط با فرایند تربیت، با اتکا بر آموزه های اسلامی

اهداف ویژه دوره:

- ✓ پرورش کارشناسانی با توانمندی عمومی در «مدیریت» مراکز فرهنگی و تربیتی.
- ✓ پرورش کارشناسانی با توانمندی عمومی در «هدایت و راهبری دینی» کودک و نوجوان.
- ✓ پرورش کارشناسانی با توانمندی عمومی در «مشاوره و راهنمایی» کودک و نوجوان و والدین او.
- ✓ پرورش کارشناسانی با توانمندی عمومی در «تولید مواد و رسانه های آموزشی» مورد نیاز در مراکز فرهنگی و تربیتی.

سیاست ها

۱. توجه به نیازهای بینشی مربی، برای پذیرش آگاهانه مسئولیت تربیتی
۲. توجه به عرصه های تخصصی کنشگری تربیتی - در محورهای «مدیریت»، «هدایت و راهبری تربیتی»، «مشاوره و راهنمایی»، «تولید مواد و رسانه های آموزشی»، با هدف تمرکز هر چه بیشتر بر نیازهای واقعی کنشگران و افزایش کارآمدی در مخاطبان دوره
۳. فراهم ساختن فرصت کارورزی (تمرین عملی)، به منظور امتداد بخشیدن به آموزش های ارائه شده تا صحنه عمل و افزایش توانمندی و کارآمدی در مخاطبان دوره
۴. تأکید بر رویکرد اسلامی و استفاده از ظرفیت های حوزوی و متکی بر منابع اصیل اسلامی
۵. اکتفا کردن به عناوین و سرفصل های ضروری تربیت و پرهیز از ارائه مباحث غیر کاربردی
۶. نزدیک کردن ادبیات عناوین و سرفصل های دروس به ادبیات دانشی تربیت

مزایای طرح

۱. ارائه گواهی معتبر از سوی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

^۱ شاید بتوان یکی از دلایل ضعف این افراد در حوزه های بینشی و دانشی تربیت اسلامی و نیز شرکت نکردن برخی از آنها در مراکز حوزوی و دانشگاهی را در همین امر دانست. در نتیجه، این ملاحظه باید در برنامه ریزی های آموزشی مطمح نظر قرار گیرد تا واردگی مخاطب را در پی نداشته باشد.

۲. اولویت در دعوت به همکاری
۳. معرفی به مدارس، مؤسسات و مراکز فرهنگی - تربیتی
۴. تقدیر از برگزیدگان دوره

فصل دوم. الزامات اجرایی دوره

شرایط پذیرش

✓ شرایط عمومی

۱. اشتغال به فعالیت در یکی از مؤسسات و مراکز فرهنگی - تربیتی
۲. داشتن سابقه فعالیت تربیتی (دست کم به مدت دو سال)
۳. داشتن شرط سنی (حداقل ۲۲ سال و حداکثر ۳۰ سال)
۴. برخوردار از فراغت لازم برای شرکت منظم در دوره
۵. پرداخت مبلغ پانصد هزار تومان به عنوان ودیعه (مبلغ مذکور، در صورت عمل به تعهدات، بازگردانده می شود!)

✓ اولویت های پذیرش

۱. فارغ التحصیلان یا شاغلان به تحصیل در یکی از رشته های تخصصی مرتبط با موضوع تربیت
۲. صاحبان آثار علمی (اعم از کتاب، مقاله، طرح پژوهشی و پایان نامه) مرتبط با موضوع تربیت
۳. عضویت در گروه های تبلیغ و تربیت تخصصی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

✓ تعهدات

۱. شرکت منظم و فعال در مدت برگزاری دوره (آموزشی و کارورزی)
۲. همکاری با پروژه های مورد تأیید و حمایت دفتر تبلیغات اسلامی، پس از اتمام دوره، در صورت مطالبه نهاد مذکور

مدت دوره و چگونگی اجرای آن

- ✓ دوره به صورت دو نیمسال آموزشی و یک دوره کارورزی از ابتدای مهر، به صورت کلاس های آموزشی و کارگاهی طی سه روز هفته در نوبت عصر برگزار می گردد.
- ✓ کلاس ها به صورت حضوری برگزار می شود. البته برخی عناوین درسی ممکن است به صورت خودخوان و مطالعاتی اجرا شود!
- ✓ حداقل تعداد افراد برای تشکیل دوره ۱۵ و حداکثر ۳۰ نفر می باشد. (در صورت استقبال از دوره و ظرفیت داشتن کارگروه برای اجرای گسترده تر دوره، امکان افزایش این تعداد خواهد بود!)
- ✓ اجرای دوره ها با مرکز آموزش های کاربردی و نظارت کارگروه تربیت اسلامی خواهد بود.

فصل سوم. عناوین و سرفصل های دوره

مشخصات کلی دروس

تعداد واحد	عناوین دروس	طیف بندی دروس
۲	وضعیت شناسی تربیت اسلامی در ایران	دروس عمومی
۲	تربیت اسلامی ۱ (نظری)	
۳	تربیت اسلامی ۲ (مهارتی)	
۲	تربیت اسلامی ۳ (الگوی نهادی)	
۲	روان شناسی	
۲	مسائل کودک و نوجوان و شیوه حل آنها	
۱	مهارت پاسخگویی به سؤالات تربیتی والدین و مربیان	دروس تخصصی
۱	مهارت پاسخگویی به پرسش های دینی کودک و نوجوان	
۲	مدیریت فرهنگی و تشکیلات تربیتی	
۲	تولید مواد و رسانه های آموزشی	
۴	کارورزی	
۲۳	مجموع	

اهداف دروس	عناوین دروس
آشنایی با وضعیت موجود تربیت اسلامی در «خانواده»، «مدارس»، «مهدکودک‌ها»، «مساجد»، «کانون‌ها و مؤسسات تربیتی»، «رسانه و فضای مجازی»، «آثار علمی» و «مراکز و رشته‌های تخصصی مرتبط با موضوع تربیت اسلامی»	وضعیت‌شناسی تربیت اسلامی در ایران
آشنایی با «مفهوم»، «ضرورت»، «مبانی»، «اهداف»، «اصول»، «عوامل»، «مراحل»، «ویژگی‌های مربی» و «خصوصیات تربی» در تربیت اسلامی	تربیت اسلامی ۱ (نظری)
آشنایی با «روش‌ها»، «قالب‌های هنری و ادبی» و «گام‌های شروع در امر تربیت»	تربیت اسلامی ۲ (مهارتی)
آشنایی با «راهبری و مدیریت»، «برنامه‌درسی»، «تربیت نیروی انسانی»، «معماری و فضا و تجهیزات»، «ارزشیابی»، «تأمین و تخصیص منابع»، «ارتباط با سایر نهادها»	تربیت اسلامی ۳ (الگوی نهادی)
آشنایی با ویژگی‌های، «جنسیتی»، «سنی»، «اجتماعی (امروزی)» در تربیت اسلامی با تأکید بر کودک و نوجوان	روان‌شناسی
آشنایی با مسائل و مشکلات فراگیر تربیتی در دوره کودکی و نوجوانی و شیوه‌های حل آنها	مسائل کودک و نوجوان و شیوه حل آنها
آشنایی با چگونگی مدیریت در کار فرهنگی و اصول تشکیلات تربیتی	مدیریت فرهنگی و تشکیلات تربیتی
تولید مواد و رسانه‌های آموزشی و کاربست آن در تربیت اسلامی	تولید مواد و رسانه‌های آموزشی
آشنایی با چگونگی حل مسائل و چالش‌های اعتقادی و اخلاقی و ارتقاء دینداری متربیان	مهارت پاسخگویی به سؤالات تربیتی والدین و مربیان
کسب دانش و مهارت در پاسخگویی به پرسش‌های دینی کودک و نوجوان	مهارت پاسخگویی به پرسش‌های دینی کودک و نوجوان
تمرین عملی در مدارس، مساجد و دیگر مراکز فعال در زمینه تربیت اسلامی	کارورزی

وضعیت‌شناسی تربیت اسلامی در ایران

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با وضعیت موجود تربیت اسلامی در «خانواده»، «مدارس»، «مهد کودک ها»، «مساجد»، «کانون‌ها و مؤسسات تربیتی»، «رسانه و فضای مجازی» «آثار علمی» و «مراکز و رشته های تخصصی مرتبط با موضوع تربیت اسلامی»

ارزشیابی: ۵ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۵ نمره به فعالیت عملی اختصاص دارد.

سرفصل:

- ✓ مفهوم و ضرورت وضعیت‌شناسی
- ✓ مروری اجمالی بر عوامل مؤثر بر تربیت اسلامی کودک و نوجوان
- ✓ بررسی وضعیت تربیت اسلامی در «خانواده‌ها»
 - تأثیر والدین بر تربیت کودک و نوجوان
 - تأثیر فرزندان بر تربیت یکدیگر
 - تأثیر فضا و محیط خانواده
 - آسیب‌شناسی تربیت اسلامی در خانواده‌ها
- ✓ بررسی وضعیت تربیت اسلامی در «مهد کودک‌ها»
 - تأثیر مدیر و کادر آموزشی بر تربیت کودک
 - تأثیر مربی بر تربیت کودک
 - تأثیر همسالان بر تربیت کودک
 - تأثیر محتوای آموزشی بر تربیت کودک
 - تأثیر محیط و فضای مهد کودک بر تربیت کودک
 - آسیب‌شناسی تربیت اسلامی در مهد کودک‌ها
- ✓ بررسی وضعیت تربیت اسلامی در «مدارس»

- تأثیر مدیر و کادر آموزشی بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر دبیران آموزشی بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر دبیران پرورشی بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر دانش آموزان و همسالان بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر محتوای آموزشی - به ویژه دروس «دین و زندگی» - بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر محیط و فضای مدرسه بر تربیت کودک و نوجوان
- آسیب شناسی تربیت اسلامی در مدارس
- ✓ بررسی وضعیت تربیت اسلامی در «مساجد»
- تأثیر هیئت امنای مسجد بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر روحانی مسجد بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر نمازگزاران بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر برنامه های معنوی مسجد (دعا و مناجات و ...) بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر محیط و فضای مسجد بر تربیت کودک و نوجوان
- آسیب شناسی تربیت اسلامی در مساجد
- ✓ بررسی وضعیت تربیت اسلامی در «رسانه ها»
- تأثیر تلویزیون بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر شبکه های مجازی بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر اینترنت بر تربیت کودک و نوجوان
- تأثیر ماهواره بر تربیت کودک و نوجوان
- آسیب شناسی تربیت اسلامی در «رسانه و فضای مجازی»
- ✓ بررسی وضعیت تربیت اسلامی در «آثار علمی درباره / برای کودک و نوجوان»
- ✓ بررسی وضعیت تربیت اسلامی در «مراکز و رشته های تخصصی مرتبط با موضوع تربیت اسلامی»
- ✓ بررسی مسأله «نفوذ دشمن در نهادهای تأثیرگذار تربیتی کشور»
- ✓ بررسی میزان اولویت / ظرفیت اثرگذاری هر یک از عوامل، جهت تمرکز فعالیت های تربیتی بر آن

منابع:

۱. گزارش راهبردی تربیت دینی در مدارس، مرکز پژوهشی مبنا

۲. آسیب شناسی تربیت دینی، محسن ربانی

۳. ظرفیت شناسی آثار و عمل اندیشمندان تربیت اسلامی، گروه تربیت پژوهی مؤسسه معارف اهل بیت (ع)

تربیت اسلامی (۱)

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: آشنایی با مفهوم، ضرورت، مبانی، اهداف، اصول، عوامل، مراحل تربیت،

پیش‌نیاز: ندارد

ارزشیابی: ۵ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۵ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

- ✓ مفهوم تربیت
- ✓ امکان و ضرورت تربیت
- ✓ مبانی
- ✓ اهداف تربیت
- ✓ اصول تربیت
- ✓ عوامل تربیت
 - وراثت
 - محیط
 - تربیت
 - شرایط اجتماعی و تاریخی
- ✓ مراحل تربیت
- ✓ ویژگی‌های مربی
- ✓ خصوصیات مربی (در تربیت، اولویت با چه کسانی است؟)

متن درسی: _____

منابع:

۱. درآمدی بر نظام تربیتی اسلام، محمدعلی حاجی ده آبادی
۲. تربیت دینی کودکان، محی الدین حائری شیرازی

۳. مسئولیت و سازندگی، علی صفائی حائری
۴. فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، زیر نظر محمدتقی مصباح یزدی
۵. سیری در تربیت اسلامی، مصطفی دلشاد تهرانی

تربیت اسلامی (۲)

نوع واحد: نظری^۲

تعداد واحد: ۳

هدف: آشنایی با روش های تربیتی، قالب های هنری و ادبی در تربیت، گام های شروع در امر تربیت

پیش نیاز: ندارد

ارزشیابی: ۵ نمره به فعالیت کلاسی و ۱۵ نمره به امتحان پایانی اختصاص دارد.

سرفصل:

✓ روش های تربیتی

- بررسی کلیات روش های تربیتی
- بررسی هر یک از روش های تقلید، محبت، تشویق، تنبیه و ...

✓ قالب های تربیتی

- حلقه
- اردو
- جُنگ
- کارگاه ادبی
- کارگاه هنری

✓ گام های شروع در امر تربیت

- شناسایی و ارزیابی
- آشنایی و دوستی
- جذب و صمیمیت
- زمینه سازی

متن درسی: _____

^۲با توجه به این که مباحث شناختی این درس، نیازمند دست‌ورزی است، بخش شناختِ مهارت در این دو واحد ارائه می‌شود و بخش دست‌ورزی آن، در «کارورزی تربیت اسلامی» پیگیری خواهد شد!

منابع:

۱. روش های تربیتی در قرآن (جلد ۱)، محمدرضا قائمی مقدم
۲. روش های تربیتی در قرآن (جلد ۲)، سید علی حسینی زاده و شهاب‌الدین مشایخی
۳. آشنایی با وسایل تربیت، محمدجواد درودی
۴. قالب های برنامه سازی تربیتی (۵ جلد)، مرتضی رجائی
۵. مسئولیت و سازندگی، علی صفائی حائری

تربیت اسلامی (۳)

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با «راهبری و مدیریت»، «برنامه درسی»، «تربیت نیروی انسانی»، «معماری، فضا و تجهیزات»، «ارزشیابی»، «تامین و تخصیص منابع»، «ارتباط با سایر نهادها»

ارزشیابی:

سرفصل ها:

✓ چارچوب مفهومی تربیت نهادی

- تعریف تربیت نهادی؛
- عرش تا فرش تربیت (مبانی، فلسفه‌ها، خط و مشی‌نگاری، برنامه‌ریزی، مدیریت و بازخوردگیری)
- نظام اهداف و نقشه جامع تربیت؛
- عوامل (نهادها) تربیت

✓ بایسته‌های تربیت نهادی

- خط و مشی‌نگاری تربیت محور
 - راهبردنگاری
 - انواع خط و مشی
 - تنظیم‌گری و ارزیابی خط و مشی
- برنامه‌ریزی تربیت محور
 - محتوا
 - فرآیندها
 - نقش‌ها
 - محیط و فضا
 - زمان و ...
- مدیریت تربیت محور

- الگوی ساختار
- الگوی جذب و تداوم متریان
- امور جذب و ارزیابی و ارتقای نیروی انسانی
- الگوی اقتصادی
- تجهیزات و فن آوری و ...

○ بازخوردگیری

- بازخوردگیری فرآیندی
- بازخوردگیری از نتایج

متن درس: -----

منابع:

۱. مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش؛
۲. فرآیند خط مشی گذاری عمومی، فتاح شریف زاده، سیدمهدی الوانی؛
۳. دستنامه برنامه ریزی استراتژیک، سید محمد اعرابی؛
۴. رویکردهای برنامه درسی، میلر؛
۵. اصول برنامه ریزی درسی، کوروش فتحی واجارگاه؛
۶. مقدمات مدیریت آموزشی، علی علاقه بند؛
۷. اندازه گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی، علی اکبر سیف؛
۸. جزوات داخلی دفتر مطالعات تربیت آینده

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با ویژگی های جنسیتی، سنی و امروزی در تربیت اسلامی با تاکید بر کودک و نوجوان؛

ارزشیابی: ۱۵ نمره امتحان کتبی ۵نمره مقاله علمی ترویجی

سرفصل ها

✓ ویژگی های دوره کودکی

- تغییرات ذهنی
- تغییرات عاطفی
- تغییرات روانی

✓ ویژگی های دوره نوجوانی

- تغییرات جسمانی
- تغییرات ذهنی
- تغییرات عاطفی
- تغییرات روانی

✓ ویژگی های امروزی کودک و نوجوان (متاثر از فرهنگ حاکم بر جامعه امروز)

- تغییرات ذهنی
- تغییرات عاطفی
- تغییرات روانی
- تغییرات رفتاری، ارتباطی

✓ ویژگی های جنسیتی

- ویژگی های خاص پسران
- ویژگی های خاص دختران

متن درس: -----

منابع:

۱. دنیای نوجوان (دکتر محمد رضا شرفی)
۲. روانشناسی رشد دانشگاه پیام نور (دکتر شعاری نژاد)
۳. هویت و نقش های جنسیتی (حجه الاسلام دکتر زیبایی نژاد)
۴. حکمت نامه کودک (ایت الله ری شهری) دارالحدیث
۵. کودک (ایت الله فلسفی)
۶. سازندگی و تربیت دختران (دکتر علی قائمی) انتشارات انجمن اولیا و مربیان
۷. شناخت هدایت و تربیت نوجوانان و جوانان (دکتر علی قائمی) انتشارات امیران

مسائل کودک و نوجوان و شیوه حل آنها

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: تربیت اسلامی (۱) و روانشناسی

هدف: آشنایی با مسائل و مشکلات فراگیر تربیتی در دوره کودکی و نوجوانی و شیوه های حل آنها

ارزشیابی: ۱۰ نمره امتحان کتبی و ۱۰ نمره مقاله میدانی در زمینه یکی از سرفصل ها

سرفصل ها:

- ✓ فضای مجازی
- ✓ رسانه
- ✓ اعتیاد
- ✓ انحرافات جنسی
- ✓ بی سرپرستی یا بد سرپرستی (یتیم/ طلاق/ والدین معتاد/ ناپدیری و نامادری و)
- ✓ دوستی های افراطی
- ✓ عدم اعتماد به نفس
- ✓ انحراف یا نقصان در هویت یابی
- ✓ خشونت و بزهکاری اجتماعی

متن درس: -----

منابع:

۱. بررسی مسائل تربیتی جوانان در روایات دکتر حاجی ده ابادی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۲. مسائل نوجوانان و جوانان نویسنده: دکتر محمد خدایاری فرد انتشارات انجمن اولیا و مربیان
۳. خانواده و مسائل جنسی کودکان دکتر علی قائمی انتشارات انجمن اولیا و مربیان
۴. راهکارهای کاربردی تربیتی برای مشکلات کودکان و نوجوانان / فروغ سالک / انتشارات راز نهران

۵. تربیت جنسی علی نقی فقیهی انتشارات دارالحدیث
۶. خلوت ناامن (مواجهه تربیتی با خودارضایی نوجوان و درمان آن)
۷. سازندگی و تربیت دختران (دکتر علی قائمی) انتشارات انجمن اولیا و مربیان
۸. آسیب های فضای مجازی (شهناز حبیبیان و ...) انتشارات پادینا
۹. تاثیر اینترنت و فضای مجازی بر مهارت های اجتماعی نوجوانان (زهرا رمضانپور) انتشارات سمیع

مدیریت فرهنگی و تشکیلات تربیتی

نوع واحد: مهارتی

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: وضعیت شناسی تربیت اسلامی در ایران، تربیت اسلامی (۱) و (۲) و (۳)، روانشناسی

هدف: آشنایی با چگونگی مدیریت در کار فرهنگی و اصول تشکیلات تربیتی

ارزشیابی:

سرفصل ها:

- ✓ ضرورت فعالیت تشکیلاتی در امر تربیت
- ✓ فواید فعالیت تشکیلاتی
- ✓ ضرورت وجود ادبیات تربیتی در شکل و روند مدیریتی آن
- ✓ تعریف شکل تربیتی تراز
- ✓ آسیب شناسی اجمالی از وضعیت موجود تشکل های تربیتی
 - آسیب ها و آفات ناظر به تصمیمات و رفتارهای مدیران
 - آسیب ها و آفات ناظر به سیستم مدیریتی تشکل
 - آسیب ها و آفات ناظر به نیروها
- ✓ ارکان تشکل تربیتی
 - اهداف
 - ضرورت هدفگذاری
 - مأموریت اصلی تشکل
 - آسیب شناسی وضعیت موجود هدفگذاری در تشکلهای تربیتی
 - نظام اهداف سازمانی و تربیتی تشکل
 - ویژگیهای اهداف تربیتی مناسب
 - اهمیت حضور یک کارشناس دینی با تخصص و نگاه تربیتی در رأس هدفگذاری تشکل تربیتی
 - چشم انداز مناسب برای تداوم و توسعه فعالیت

- برنامه
 - اصول و سیاستهای سازمانی و تربیتی
 - اساسنامه کامل و استاندارد
 - ویژگی‌های کلی برنامه‌ها و فعالیتهای عملیاتی
- نیروی انسانی
 - برنامه‌ریزی مناسب درباره‌ی نیروی انسانی مورد نیاز
 - تشخیص نیروی انسانی لازم برای تشکل
 - تعیین ویژگی‌های مورد نیاز نیروهای انسانی در دو محور ویژگی‌های عمومی و تخصصی برای هر پست
 - تعیین راه‌های جذب نیروهای مورد نیاز و شیوه جذب آنها
 - تعیین نظام ارتقاء و رشد نیروهای انسانی
 - نظام تربیت کادر مورد نیاز در درون مجموعه
 - ترسیم قوانین انضباطی و تعیین نظام تشویق و تنبیه نیروهای انسانی
 - مخاطبان
 - تعیین دایره مخاطبان
 - گزینش و پرورش استعدادهای برتر یا جذب عمومی
 - معیار و فرآیند مشخصی برای گزینش
 - سن مناسب گزینش
 - توجه به تفکیک سنی در گروه‌بندی
 - برنامه مشخص برای رشد تربیتی والدین متربیان و همکاری آنها با مجموعه
- مدیریت عملیاتی
 - اهمیت رکن مدیریت در تشکل تربیتی و رابطه آن با دیگر ارکان
 - تعریف و تبیین مدیریت
 - تفاوت مدیریت فرهنگی و تربیتی با مدیریت در عرصه‌های دیگر
 - ترسیم ساختار تشکیلاتی مناسب و کارآمد
 - ساختار مناسب تشکیلات تربیتی

- پیش‌بینی و مهیا سازی توان عملیاتی لازم (مکان مناسب، امکانات لازم، بودجه مناسب، اعتبار لازم)
- ایجاد تعامل نزدیک و سازنده با دیگر نهادهای تربیتی به ویژه مدرسه و خانواده
- هدایت و رهبری
 - نقش رهبری در روند تربیتی بودن تشکل
- نظارت و ارزیابی
 - مراحل نظارت درست
 - ویژگی‌های سیستم کنترل و نظارت موثر
- ✓ اخلاق تشکیلاتی لازم در تشکل تربیتی

متن درس: -----

منابع:

۱. مدیریت تشکل تربیتی / موسسه مصباح الهدی (محمد حامد مبینی راوندی) / نشر شفق
۲. مدیریت عمومی / سید مهدی الوانی / نشر نی
۳. اصول مدیریت / علی رضائیان / نشر سمت
۴. پیش‌نیازهای مدیریت اسلامی / مرحوم آیت الله محمد تقی مصباح یزدی / موسسه امام خمینی
۵. مدیریت اسلامی (مدل‌ها و موانع تحقق آن در جامعه و سازمان‌ها) / حسن عابدی جعفر و حمیدرضا معصومی مهر / پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۶. مدیریت از منظر کتاب و سنت / سید صمصام الدین قوامی / دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری
۷. مدیریت فرهنگی / جعفر رحمانی / پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
۸. مدیریت فرهنگی / محمدعلی حاجی ده آبادی / مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران
۹. بُرنا (بستر رویش نخبگان انقلابی) ج ۲ / کانون دانش پژوهان نخبه / نشر تراث

۱۰. قالب مجموعه، مجموعه غالب / مرکز فرهنگی - تبلیغی آینده‌سازان / اتحادیه انجمن‌های اسلامی
دانش‌آموزان

۱۱. اخلاق تشکیلاتی / محمد جواد نطافت یزدی / نشر آستان قدس رضوی

تولید مواد و رسانه‌های آموزشی

نوع واحد: مهارتی

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: وضعیت شناسی تربیت اسلامی در ایران، تربیت اسلامی (۱) و (۲) و (۳)، روانشناسی

هدف: تولید مواد و رسانه‌های آموزشی و کاربرست آن در تربیت اسلامی

ارزشیابی:

سرفصل‌ها:

- ✓ ویژگی برنامه ساز
- ✓ برنامه تربیتی
- مزیت‌ها
- تعریف
- ارکان
- ✓ قالب
- ضرورت
- شرایط مخاطب امروزی
- حفاظت از ارزشی محتوا
- تعریف
- ✓ مراحل طراحی قالب
- ایده پردازی اولیه
- اصول بارش فکری
- ایده پردازی ثانویه
- پردازش
- ✓ محتوا
- تعریف
- جایگاه

- منطقه بارور
- مرتبط با اهداف
- علاقه مندی های نوجوان
- ✓ انتخاب موضوع
 - توجه به هدف
 - توجه به مخاطب
 - ویژگی های مخاطب
 - نیاز مخاطب
- ✓ بررسی منابع
 - حاکمیت منابع دینی
 - آسیب نگاه علمی و جزئی نگر
- ✓ گزینش عنوان
- ✓ گزینش محتوا
- ✓ سیر محتوا
 - نقطه محوری
 - نقطه شروع
 - نقطه پایانی
- ✓ زنجیره سوالات
 - ضرورت
 - سوالات کشفی
 - بزنگاه های طرح سوال
 - روش طرح
- ✓ بررسی نهایی محتوا
 - سیر منطقی
 - بررسی هدفی
- ✓ آسیب ها
 - محتوای ضعیف و چالشی

○ آموزشی شدن

✓ هدف

○ تفکر

○ بررسی تفکر در برنامه ها

○ انتخابگری

○ بررسی انتخابگری در برنامه ها

○ پروژه

متن درس: -----

مهارت پاسخگویی به پرسش‌های دینی کودک و نوجوان

نوع واحد: مهارتی

تعداد واحد: ۲

پیش‌نیاز: وضعیت‌شناسی تربیت اسلامی در ایران، تربیت اسلامی (۱) و (۲) و (۳)، روانشناسی

هدف: کسب دانش و مهارت در پاسخگویی به پرسش‌های دینی کودک و نوجوان

ارزشیابی:

سرفصل‌ها:

بخش اول: کلیاتی درباره پرسشگری و کودک

- ✓ انسان و پرسشگری
- ✓ فواید و آثار پرسشگری
- ✓ کودک و پرسشگری
- ✓ جایگاه تربیتی پرسش در دین و روان‌شناسی
- ✓ چرا باید به پرسشهای کودکان پاسخ دهیم؟ آیا معرفی خدا و مفاهیم دینی به کودکان، کار ممکن و صحیحی است؟
- ✓ انواع پرسش (۸ دسته) و گونه‌های پاسخ

بخش دوم: روانشناسی دینی تحول رشد پرسشهای کودکان و نوجوانان

- ✓ بیان خلاصه‌ای از دیدگاه‌های رشد‌شناختی کودکان: مخصوصاً مراحل ایمان فاولر / دیدگاه گلدمن / پیاژه / نهایتاً انتخاب یکی از دیدگاه‌ها و تبیین محورهای ذیل
- ✓ روان‌شناسی رشد دینی کودکی اول
- ✓ روان‌شناسی رشد دینی کودکی دوم
- ✓ روان‌شناسی رشد دینی کودکی سوم
- ✓ روان‌شناسی رشد دینی نوجوان

بخش سوم: آسیب‌شناسی پاسخگویی به کودکان و نوجوانان

- ✓ آسیب شناسی در حوزه پاسخها (پاسخ نادرست/ نارسا / تکبُعدی -)
- ✓ آسیب شناسی در حوزه پاسخگو (پاسخ بر اساس ذهنیتها / پاسخی که خودش وارده / پاسخ بیحوصله -)
- ✓ آسیب شناسی در حوزه پاسخگویی (نوع، کیفیت، کمیت، وضعیت... پاسخگویی)
- ✓ آسیب شناسی در حوزه پرسشگر (پرسش عاطفی در قالب معرفتی)

بخش چهارم: اصول پاسخگویی به سوالات دینی کودکان

- ✓ اصل پذیرش حس کنجکاوی کودکان و پرسشگری نوجوانان ۲
- ✓ اصل فطری بودن دین و ایمان در کودکان ۳
- ✓ اصل توجه به زوایای پنهانی پرسشهای کودکان ۴
- ✓ اصل تاخیر معرفی مفاهیم اعتقادی تا رشد انتزاعی کودکان ۵
- ✓ اصل تقویت حس مذهبی در کودکان به جای انتقال مفاهیم خشک دینی ۶
- ✓ اصل تقدم ارتباط گیری بر پاسخگویی به ویژه در نوجوانان
- ✓ اصل تشویق به اندیشیدن کودک تا پاسخگویی ۸
- ✓ اصل شناخت درست «نوع سوال» کودکان
- ✓ اصل مدارا، آرامش و صبر (خوب شنیدن)
- ✓ اصل پاسخگویی صحیح و پرهیز از پاسخ های نادرست، ناتمام و مبهم.
- ✓ اصل جهتبخشی کودکان به سمت سوالات مهم دین و زندگی
- ✓ اصل استفاده از ابزارها و شیوه های مختلف

- بازی (ویژه کودکان)
- داستان (کودکان)
- تمثیل (ویژه نوجوان)
- ارجاع به کتاب و کارشناس (نوجوان و جوان)
- استدلال ساده (نوجوان)
- مقایسه (جوان)
- وامگیری از طبیعت..

بخش پنجم: پاسخ به مهمترین سوالات دینی کودک همراه با مهارتهای پاسخگویی

✓ شیوه پاسخ به سوالات کودکان درباره خدا ۱.۱

- پاسخ به سوال خدا کیه؟

- شیوه پاسخ به کودکان ۴-۷ ساله
- شیوه پاسخ به کودکان ۷-۹ ساله
- شیوه پاسخ به کودکان ۹-۱۲ ساله (این روش در عناوین زیر نیز تکرار می شود
- شیوه پاسخ به سوال خدا کجاست ۳.۱
- شیوه پاسخ به سوال چرا دعایمان مستجاب نمیشه؟ ...
- ✓ شیوه پاسخ به سوالات کودکان درباره نبوت و امامت
- ✓ شیوه پاسخ به سوالات کودکان درباره معاد و روز قیامت
- ✓ شیوه پاسخ به سوالات کودکان درباره نماز
- ✓ شیوه پاسخ به سوالات کودکان درباره شیطان
- ✓ شیوه پاسخ به سوالات کودکان درباره حجاب
- ✓ شیوه پاسخ به سوالات کودکان درباره روزه و ماه رمضان.
- ✓ شیوه پاسخ به سوالات کودکان درباره حج
- ✓ شیوه پاسخ به سوالات کودکان درباره قرآن

متن درس: -----

منابع:

۱. خدایی که در این نزدیکی است (موضوع: شیوه های پاسخگویی به سوالات کودکان و نوجوانان درباره خدا)، مسلم گریوانی، نشر بوستان کتاب
۲. شیوه پاسخ به پرسشهای دینی، محمدعلی محمدی، ناشر: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت
۳. روششناسی پاسخگویی به پرسشهای اعتقادی، محسن عباسی، جامعه الزهرا
۴. مبانی و مهارتهای پاسخگویی به پرسشها و شبهات دینی؛ مجید خاموشی،
۵. اصول و شیوه های تربیت توحیدی کودکان (فصل سوم: اصول و شیوه های پاسخگویی به سوالات توحیدی کودکان)، مسلم گریوانی، نشر جمال
۶. کتاب پرسشهای کودکان و نحوه پاسخگویی به آنها، میریام استاپارد، زهرا صفاری، فاطمه رضایی ملک خیلی
۷. خداشناسی قرآنی کودکان، حیدری ابهری، نشر جمال
۸. آموزش مفاهیم دینی، دکتر ناصر باهنر، نشر بین الملل

مهارت پاسخگویی به سؤالات تربیتی والدین و مربیان

نوع واحد: مهارتی

تعداد واحد: ۲

پیش نیاز: وضعیت شناسی تربیت اسلامی در ایران، تربیت اسلامی (۱) و (۲) و (۳)، روانشناسی

هدف: آشنایی با چگونگی حل مسائل و چالش های اعتقادی و اخلاقی و ارتقاء دینداری مربیان

ارزشیابی:

سرفصل ها:

۱. چیستی، چرایی و چگونگی ارائه این درس

- چیستی
- چرایی (ضرورت کسب یک مهارت ویژه برای پاسخگویی به سؤالات تربیتی)
- چگونگی

۲. آشنایی با دسته های کلی سؤالات تربیتی والدین و مربیان و چند نمونه برجسته در هر دسته

- پرسش های مرتبط با ساحت های تربیتی متریبان
- پرسش های مرتبط با روابط والدین
- پرسش های مرتبط با تعامل و همکاری والدین و مربیان با هم
- پرسش های مرتبط با تعامل والدین و مربیان با متریبان

۳. وظایف پاسخگو پیش از پاسخگویی (۱)

- آمادگی دانشی برای پاسخگویی
- پایبندی به بایسته های معنوی و اخلاقی
- احراز شرایط مناسب برای پرسش و پاسخ (واگذار کردن به وقتی دیگر در صورت نبود شرایط)
- مواجهه فعال با پرسش

- شناسایی پرسشگر

- مواجهه سازنده با پرسشگر

- طراحی نقشه کلی پاسخ

۴. وظایف پاسخگو پیش از پاسخگویی (۲): مواجهه فعال با پرسش

- شناسایی پرسش

- اصلاح و تدقیق پرسش در صورت نیاز و رساندن پرسشگر به شکل درست آن

- ایجاد زمینه برای طرح پرسش های مرتبط

- تنظیم پرسش ها

- تحلیل پرسش کلیدی

۵. وظایف پاسخگو هنگام پاسخگویی

- آماده سازی پرسشگر برای همراهی کامل پیش از آغاز پاسخ اصلی

- بازگرداندن پرسش به یک پرسش مبنایی در صورت نیاز و آغاز فرآیند پاسخگویی از آنجا و رساندن

بحث به پرسش اصلی

- تبیین واژه های کلیدی و هم اصطلاح شدن با پرسشگر درباره آن ها پیش از آغاز پاسخ

- توجه حداکثری به ویژگی های ظاهری و ساختاری پاسخ مطلوب

- استفاده از روش های مشارکت دادن پرسشگر در دستیابی به پاسخ

- توجه به شرایط روحی و روانی پرسشگر

- آمادگی برای ریشه یابی علت ناکارآمدی پاسخ ارائه شده در صورت اعتراض پرسشگر مبنی بر تجربه

قبلی این راهکار

۶. وظایف پاسخگو پس از پاسخگویی

- نظرسنجی شفاهی از پرسشگر درباره میزان رضایت او از پاسخ (احترام به نظر پرسشگر)

- معرفی حداقل یک منبع مرتبط با پرسش به پرسشگر برای مطالعه یا مراجعه بعدی
- اطمینان دادن به پرسشگر در زمینه به نتیجه مطلوب رسیدن او در صورت کاربست درست پاسخ ارائه شده
- دعا برای حل مشکل پرسشگر در حضور او (برای القای آرامش و احساس رضایت به وی) و نیز پس از جدا شدن
- مشخص کردن یک راه ارتباطی برای آگاهی از میزان اثربخشی پاسخ در صورت ارزش پژوهشی داشتن موضوع
- ثبت دقیق این پرسش و پاسخ در صورت جدید بودن و ارائه به دیگر صاحب نظران برای نقد و نظر یا استفاده

۷. ویژگی های ظاهری و ساختاری پاسخ مطلوب

- داشتن یک مقدمه پیش از ورود به پاسخ اصلی
- استفاده از روش های مختلف تبیین برای توضیح بخش های مختلف پاسخ (متناسب با جنس پرسش و سطح پرسشگر)
- تناسب میزان تفصیل پاسخ و سرعت بیان آن با سطح حوصله و درک پرسشگر
- توجه به زیبایی واژگانی پاسخ
- وحدت موضوعی بخش های مختلف پاسخ
- انسجام درونی بخش های مختلف پاسخ
- ارائه یک جمع بندی و خلاصه از کل پاسخ، مخصوصاً در صورت کمی طولانی شدن پاسخ

۸. روش توصیف

- نسبت توصیف با دیگر روش های تبیین
- گونه های کلی توصیف
- اصول افزایش اثربخشی توصیف

- کاربردهای مختلف توصیف در گفتارها و نوشتارهای علمی

۹. روش مثال آوری

- انواع مثال آوری

- ویژگی های یک مثال خوب

۱۰. روش استدلال

- گونه های کلی استدلال

- مواد قابل استفاده در استدلال

- ترندهای قابل استفاده در استدلال

۱۱. روش مقایسه و مقابله

- تعریف مقایسه و مقابله

- انواع مقایسه و مقابله

- شرط صحت مقایسه و مقابله

۱۲. روش تمثیل

- تعریف تمثیل

- تفاوت تمثیل با مثال

- مواد قابل استفاده برای تمثیل

- ترندهای اثرگذاری بیشتر تمثیل

- تأثیر ویژه تمثیل در تثبیت پاسخ در ذهن پرسشگر

۱۳. روش های ترکیبی

- روش استدلال - مثال

- روش استدلال - توصیف
- روش توصیف - مثال
- روش دلیل - مثال - توصیف
- ۱۴. عوامل انسجام بخش به گفتار یا نوشتار
- انسجام زمانی و مکانی
- انسجام از راه شخص و زمان افعال
- انسجام از راه لحن

متن درس: -----

منابع:

کتاب ها:

۱. پاسخ به یک صد سوال تربیتی و روان‌شناختی والدین / ایمانی، محسن، / تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۹۱؛
۲. مشکلات تربیتی را چگونه حل کنیم؟: بررسی و بازشناسی دشواری‌های تعلیم و تربیت و راه حل آنها: پاسخ به سوالات والدین، معلمان، مربیان و مشاوران / شرفی، محمدرضا / تهران: تزکیه، ۱۳۸۵؛
۳. گامی نوین در روش‌شناسی پاسخ‌گویی به پرسش‌های اعتقادی در فرهنگ قرآن و اهل بیت (علیهم‌السلام) / عباسی ولدی / قم: جامعه الزهراء، ۱۳۸۸؛
۴. روش‌های پاسخ به شبهات در آیات و روایات / محمدی احمدآبادی، فرشته / قم: نشر هاجر، ۱۳۹۹؛
۵. کلیدهای تربیتی پاسخ به والدین / میرزاییگی، حسنعلی / تهران: آوامتن، ۱۳۹۵؛

مقالات:

۱. بایسته‌های پاسخگویی به پرسش‌های دینی و قرآنی کودکان و نوجوانان / حیدری ابهری، غلامرضا
۲. مبانی اصول و روش‌های پاسخگویی به سؤالات کودکان درباره خداوند / داوودی، محمد و دیگران
۳. بازنمایی تجربه زیسته والدین از چگونگی پاسخ‌دهی به سؤالات دینی فرزندان مقطع ابتدایی / غلامی، سمیه

۴. تبیین اخلاقی شیوه های مواجهه امام صادق در پاسخگویی به سؤالات مخاطبان دینی به شیوه پرسشگری / مستقیمی،
مهدیه سادات و دیگران،